

592

Avskaffade ägarskatter fick större positiva effekter än väntat

AV ANDERS YDSTEDT

I. INLEDNING

I diskussionerna om hur EU ska få en mer dynamisk finansmarknad som kan stödja innovation och investeringar riktas blickarna mot Sverige.¹ Vårt fonderade pensionssystem med möjlighet att välja sparform liksom investeringssparkontot (ISK) nämns ofta som framgångsfaktorer men kanske har även avskaffandet av skatterna på arv, gåva och förmögenhet bidragit till att vår finansmarknad blivit en förebild?

År 2004 beslutade en enig riksdag att avskaffa arvsskatten och gåvoskatten.² Tre år senare, 2007, försvann även förmögenhetsskatten.³ De som var med i debatten då, särskilt läsare av *Svensk Skattetidning*, minns väl problemen med dessa skatter. I dag är det dock få som kan redogöra för motiven bakom avskaffandet. Exempelvis visar en enkät från Svenskt Näringsliv 2019 att det bara var var femte svensk som mindes varför arvsskatten togs bort.⁴

De skatter som avskaffades hade länge varit föremål för kritik. Arvs- och gåvoskatten pekades ut som ett direkt hinder för generationsskiften i företag, särskilt i ägarledda och familjeägda verksamheter. Förmögen-

1. Tamma, P. (2025) *Can Europe finally fix its capital markets?* FT 2025-05-13.

2. Prop. 2004/05:25 *Avskaffad arvsskatt och gåvoskatt*.

3. Prop. 2007/08:26 *Avskaffad förmögenhetsskatt*.

4. Svenskt Näringsliv (2019) *Undersökning om svenskarnas kännedom om arvsskattens avskaffande*.

hetsskatten kritiserades för att driva kapital och företagare ur landet och för att ge upphov till omfattande skatteplanering. Båda skatterna beskrevs av kritiker som ineffektiva, orättvisa och skadliga för svensk konkurrenskraft.

När besluten togs var argumentationen omfattande. Särskilt generationsskiftesproblematiken var det som lyftes fram i proposition och riksdagsdebatt när arvsskatten avskaffades. Skälen var pragmatiska, men med facit i hand kan vi konstatera att reformerna också fått långsiktigt positiva effekter för privat ägande, kapitalbildning och företagande. De långsiktiga effekterna förekom sällan i debatten och är synliga först i efterhand.

Syftet med denna artikel är att, tjugo år efter det första beslutet, sammanfatta erfarenheterna av reformerna, sätta dem i ett internationellt och opinionsmässigt sammanhang och diskutera vilka lärdomar som kan dras för framtiden. Denna artikel bygger främst på min bok *Generation Ö – som i överlåtelse*⁵ och en artikel⁶ av Rainer Zitelmann och mig i brittiska *Economic Affairs*. En artikel om en tidigare bok om lärdomar om arvskattens avskaffande publicerades i denna skrift 2021.⁷

2. ARVS-, GÄVO- OCH FÖRMÖGENHETSSKATTERNA – SKADLIGA SKATTER

Arvsskatten i Sverige var en progressiv skatt på arvslotter, där arvtagaren beskattades utifrån relationen till den avlidne och storleken på arvslotten. Arvsskatten hade en lång historia i Sverige, den fanns i olika former sedan 1600-talet. År 1895 infördes den första arvsskatten i modern mening. Under 1900-talet höjdes skatten i omgångar och nådde sin högsta nivå 1983 då den uppgick till 70 procent för makar och barn. Under perioden 1948 till 1959 beskattades även boet före bodelningen med en kvarlåtenskapsskatt.⁸ Arvsskatten kompletterades dessutom av en gåvoskatt.

Systemet präglades av komplexa värderingsregler för olika tillgångar, vilket kan illustreras med följande exempel:

5. Ydstedt, A. (2024) *Generation Ö – som i överlåtelse*. Delar av boken bygger på Ydstedt & Wollstad *Sörjda av ingen – saknade av få* (2020) som författaren skriver om i Svensk Skattetidning 2:2021.

6. Ydstedt, A. & Zitelmann, R. (2025) *What Sweden thinks about markets, capitalism and the rich*. *Economic Affairs*, 45(1), 27–44. <https://doi.org/10.1111/ecaf.12684>.

7. Ydstedt, A. & Wollstad, A. (2021) *Lärdomar av avskaffad arvsskatt*, Svensk Skattetidning 2:2021.

8. För en mer ingående beskrivning av arvsskattens historia och utformning se Ydstedt, A. (2024) *Generation Ö – som i överlåtelse*.

Aktier på Stockholmsbörsens A-lista värderades till 100 procent av sitt marknadsvärde före 1978, till 75 procent av sitt värde 1978–1996 och till 80 procent av sitt värde 1997–2004, medan börsnoterade aktier på börsens så kallade O-lista och onoterade aktier värderades till 30 procent av sitt antagna marknadsvärde från 1978 och framåt. Andra former av företagstillgångar har också periodvis haft värderings- och skattelättnader, primärt för att underlätta generationsskiften i mindre företag.⁹

Rent fiskalt hade arvs- och gåvoskatten förhållandevis begränsad betydelse på slutet. Det sista året skatten togs ut, 2004, gav arvs- och gåvoskatten en intäkt till staten på 2,5 miljarder kronor, vilket var mindre än två promille av alla skatteintäkter.¹⁰

En separat förmögenhetsskatt infördes 1947 och utgick årligen på nettoförmögenhet över ett fribelopp, dessförinnan fanns en förmögenhetsskatt som samordnades med inkomstskatten.

Även förmögenhetsskatten hade komplicerade värderingsregler som gjorde den besvärlig att hantera för både skattebetalare och myndigheter. Skatten nådde sin högsta effektiva nivå 1973 för ägare till större företag och 1983 för dem som inte ägde företag.¹¹ Liksom arvs- och gåvoskatterna hade förmögenhetsskatten begränsad fiskal betydelse. När förmögenhetsskatten avskaffades inbringade den 5,9 miljarder kronor till staten.

Arvs, gåvo- och förmögenhetsskatterna beskattade inte bara likvida tillgångar utan även tillgångar som inte kunde omsättas snabbt, vilket kunde skapa akuta likviditetsproblem för skattskyldiga. Inte minst företagare som hade det mesta av sina tillgångar bundna i sitt företag drabbades. Skatteplaneringen var omfattande. Skatteverket konstaterade i flera sammanhang att värderingsreglerna gav upphov till incitament att i förväg omstrukturera ägandet för att minimera skatten.

Skatterna hade också betydande realekonomiska effekter. Generationsskiften i familje- och ägarledda företag kunde försvåras så mycket att företaget tvingades säljas, delas upp eller belånas kraftigt för att finansiera skatten. Detta påverkade inte bara ägarfamiljerna, utan även de anställda och det lokalsamhälle som företaget ofta utgjorde en viktig del av. I en del fall valde företagare att sälja eller flytta verksamheten utomlands redan under sin livstid för att undvika att nästa generation skulle drabbas.

Förmögenhetsskatten ledde till att många entreprenörer och kapital lämnade Sverige till förmån för länder med mer gynnsam beskattning.

9. Henrekson, M & Waldenström, D. (2016) *Inheritance Taxation in Sweden, 1885–2004: The role of Ideology, Family Firms and Tax Avoidance*. IFN.

10. Skatteverket (2006) *Skatter i Sverige*.

11. Du Rietz, A., & Henrekson, M. (2015) *Swedish Wealth taxation 1911–2007*.

Det gällde inte enbart de allra rikaste, utan även ägare av medelstora företag och personer med betydande, men bundet, kapital. Efter avskaffandet har flera av dessa återvänt såsom mest uppmärksammat Ingvar Kamprad, vilket visar att skatten påverkade lokaliseringsbesluten.¹²

Ekonomiskt innebar skatterna en belastning på kapitalbildningen. Forskning har visat att tillgång till eget kapital är en av de mest avgörande faktorerna för att starta och driva företag.¹³ I Sverige, där ägarstyrning snarare än ledningsstyrning är den dominerande bolagsstyrningsmodellen, är ägarens möjlighet att behålla kontrollen särskilt viktig. Skatter som urholkar ägarnas kapitalbas minskar möjligheten att finansiera expansion, ta risker och behålla kontroll över företaget.

När det tyska forskningsinstitutet IFO räknade på effekter av återinförd förmögenhetsskatt i Tyskland kom det fram till att en sådan skatt skulle minska investeringar med upp till 10 procent, och ge ett produktionsfall på uppemot fem procent.¹⁴

Ett centralt begrepp i detta sammanhang är *home bias*. Investerar tenderar att placera kapital nära där de själva bor och verkar, eftersom de där har nätverk, marknadskännedom och förtroenderelationer.¹⁵ När svenska ägare och kapital lämnar landet försvagas inte bara det enskilda företaget, utan även det lokala ekosystem av underleverantörer, kunder och kompetens som byggts upp. Avskaffandet av arvs- och förmögenhetsskatter har därför haft en effekt som sträcker sig långt utöver de berörda skattskyldiga.

3. SKATTERNAS AVSKAFFANDE

Hösten 2004 presenterade regeringen Göran Persson presenterade proposition 2004/05:25 Avskaffad arvsskatt och gåvoskatt. I december beslutade riksdagen att avskaffa skatterna. Det unika var att beslutet fattades med stöd av samtliga riksdagspartier. Även om motiven skilde sig åt mellan blocken fanns en gemensam uppfattning om att skatten gav små intäkter och medförde oproportionerligt stora negativa effekter.

12. Ydstedt, A. (2024) *Generation Ö – som i överlåtelse*.

13. Johansson, D. et al. (2012) *Risikkapitalförsörjning i små och medelstora företag – utbud eller efterfrågan?* Svenskt Näringsliv.

14. Fuest, C. et al. (2018) The Economic Effects of a Wealth Tax in Germany. IFO DICE Report 2/2018.

15. Begreppet "home bias" lanserades av James Poterba och Kenneth French i en rapport för NBER 1991. Poterba och French konstaterade att trots vedertagna fördelar med internationell diversifiering väljer de flesta investerare att investera nationellt. Se Poterba, J. & French, K. (1991) *NBER, Investor Diversification and International Equity Markets*.

Förslaget hade föregåtts av en lång debatt om arvsskattens problem, särskilt för familjeföretag. Bland annat hade lättnaderna i värderingen av företagstillgångar blivit alltmer omfattande, vilket i praktiken urholkade skattebasen. Skatteverket konstaterade att administrationen var kostsam i förhållande till intäkterna.

När det gällde förmögenhetsskatten gick processen annorlunda till. År 2006 fick Sverige en borgerlig regering och i den första budgetpropositionen togs förslaget upp om att slopa den. I en promemoria från Finansdepartementet februari 2007 föreslogs dock att skatten endast skulle halveras, vilket mötte stark kritik. Alliansregeringen ändrade sig och aviserade i vårpropositionen 2007 att skatten skulle avskaffas helt från den 1 januari 2007. Regeringen motiverade sitt ställningstagande med att förmögenhetsskattens värderingsregler och många undantag skapade kryphål och uppmuntrade skatteplanering. Många småhusägare hade också fått betala förmögenhetsskatt på grund av snabbt stigande taxeringsvärden. Skatten

hade därför kommit att uppfattas som både godtycklig och orättvis.¹⁶ Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig mot beslutet och pekade på att frånvaro av kontrolluppgifter skulle innebära amnesti för de som undanhållit förmögenheter för beskattning liksom möjliggöra fusk med förmånssystemen. Idag avvisar dock Socialdemokraterna alla förslag om återinförd förmögenhetsskatt.¹⁷

Ett viktigt inslag i processen var samspelet mellan politiska beslut och opinionsbildning. Företagarorganisationer, näringslivsdebattörer och forskare hade under lång tid påtalat problemen, och flera uppmärksammade fall där företag tvingats säljas eller flyttas utomlands bidrog till att sätta frågan på den politiska agendan.

Avskaffandet av de båda skatterna kan beskrivas som kulmen på en längre period av gradvisa förändringar, där skattebaserna redan före beslutet krympt betydligt. Som ofta vid lyckade reformer har det efterhand framkommit flera aktörer som framhållit sin delaktighet. I boken *Generation Ö* – som i överlåtelse presenteras flera olika versioner av hur det kan ha gått till.

Kunskap om svenskarnas syn på avundsjuka, på marknadsekonomi och särskilt på rika personer kan också ha bidragit till beslutet, mer om detta beskrivs i avsnitt 5.

16. Regeringens proposition 2007/08:26.

17. *Många socialdemokrater vill gå på skatteoffensiv mot de riktigt rika. Men partistyrelsen säger nej till en ny förmögenhetsskatt.* Svenska Dagbladet 2025-05-29.

4. EFTER AVSKAFFANDET AV ARVS-, GÄVO- OCH FÖRMÖGENHETSSKATTERNA

Avskaffandet av arvs- och gåvoskatterna 2004 och förmögenhetsskatten 2007 fick de förväntade och eftersträlvade effekterna på generationsskiften i familjeföretag och på kapitalbildning. Idag med perspektiv på reformerna kan vi se att effekterna, tillsammans med andra reformer under samma period, fått långt större effekt för både företagande och kapitalbildning i Sverige, än vad som lyftes i debatten då skatterna avskaffades.

Det bör påtalas att Sverige under samma period gjorde ett antal andra reformer som också stärkte företagande, kapitalbildning och tillväxt. Det handlar bland annat om förändring av beskattning av näringsbetingade andelar 2003, reformeringar av fåmansbolsreglerna 2005 och framåt, flera jobbskatteavdrag med start 2007 och införandet av investeringssparkonton 2012.

4.1 FÖRETAGANDE OCH GENERATIONSSKIFTEN

Arvsskatten hade länge försvårat generationsskiften i ägarledda företag. Många företag tvingades säljas, delas upp eller skuldsättas kraftigt för att arvtagarna skulle kunna finansiera skatten. När arvsskatten avskaffades kunde dessa skiften ske utan att företagets långsiktiga framtid hotades. Att fler generationsskiften gjordes både internt och extern framgår bland annat av en undersökning från myndigheten Tillväxtanalys 2013.¹⁸

4.2 KAPITALET S RÖRLIGHET

Arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatterna hade skapat starka incitament för kapital och företagare att flytta utomlands. Kända exempel är Ingvar Kamprad och Hans Rausing. När skatterna avskaffades valde de att återvända till Sverige. Skatteverket noterade dessutom att tusentals svenskar gjorde självrättelser av tidigare oredovisade utlandsplaceringar, vilket tyder på att förtroendet för att ha kapital i Sverige ökade.¹⁹

18. Tillväxtanalys (2013) *Ägarskiften i svenska privatägda företag*. Dnr: 2013/193.

19. *Dagens Industri*, 2014-04-09.

4.3 INVESTERINGSKLIMAT OCH RISKKAPITAL

Avskaffandet av skatterna förbättrade också möjligheterna att bygga långsiktigt eget kapital i Sverige. Detta var särskilt viktigt i Sverige, där ägarstyrda företag spelar en central roll. Entreprenörer som stannade kvar, utvecklade sina företag i Sverige och investerade i nya, har bidragit till en stark riskkapitalmarknad. Sverige kom också att utvecklas till en av de mest dynamiska tech- och startupmiljöerna i Europa, endast Silicon Valley har fler så kallade unicorns. Idag ses Sveriges finansmarknad som en förebild inom EU.

Jämför vi Sveriges ekonomi idag med 2004 finns det fler indikationer på att vi blivit rikare. Det går naturligtvis inte att säkerställa något exakt samband mellan avskaffandet av skatterna på ägande – men det går inte heller att säga att utvecklingen varit problematisk. Ser vi till löneutvecklingen har reallönerna ökat med 18 procent, hushållens disponibla inkomst har reallt ökat med 37 procent, BNP per capita har ökat reallt med 25 procent och börsen har gått upp med fantastiska hela 440 procent.²⁰ Antalet börsnoteringar i Sverige det senaste decenniet överstiger det samlade antalet i Frankrike, Tyskland, Nederländerna och Spanien.²¹

Ett mått på ovanstående utveckling är antalet dollarmiljardärer på affärstidningen Forbes lista. År 2003 hade Sverige två personer på denna lista. Idag är hela 32 dollarmiljardärer bosatta i Sverige enligt Forbes. Sverige har idag till och med fler dollarmiljardärer per capita än USA.²²

4.4 STATENS INTÄKTER

De offentliga intäkterna från dessa skatter var mycket begränsade. År 2004 gav arvsskatten och gåvoskatten som inledningsvis nämnts tillsammans cirka 2,5 miljarder kronor.²³ Förmögenhetsskatten inbringade i sina sista år knappt 5,9 miljarder kronor.²⁴ Samtidigt var de administrativa kostnaderna för både skattskyldiga och myndigheter betydande. För Skatteverket innebar avskaffandet av arvsskatten minskat arbetet med att beräkna och hantera skatten, göra omprövningar och eventuella omräkningar.²⁵

20. Sweden All-share, Macrobond, Ekonomifakta.

21. Asgari, N. (2024) *How Sweden's stock market became the envy of Europe*. FT 2025-04-18.

22. Forbes, Real Time Billionaires, 2003 & 2025. Egna beräkningar.

23. Skatteverket, 2006.

24. Du Rietz, A. & Henrekson, M. (2015) *Swedish Wealth taxation 1911–2007*.

25. Mail till författaren från Skatteverket, 2015-01-21.

5. VAD TYCKER SVENSKARNA? — OPINIONSPERSPEKTIVET

Avskaffandet av arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatterna och dess effekter beskrivs som ovan ofta i termer av ekonomisk effektivitet, begränsade skatteintäkter i förhållande till skadlig påverkan på ekonomin. Andra beskrivningar tar utgångspunkt från fördelningsspolitik. Då Sverige var en förebild för andra länder när det gäller att avskaffa arvsskatten och lite efterslänrare när det gäller förmögenhetsskatten finns det anledning att även se till vad svenskarna själva tycker om på marknadsekonomi, företagande och förmögenheter.

För företagare var att avskaffa arvs-, gåvo- och förmögenhetsbeskattningen ett prioriterat område för den nybildade organisationen Svenskt Näringsliv 2001. En undersökning 2005 från SOM-institutet vid Göteborgs universitet visade att arvs- och gåvoskatterna tillhörde de minst populära pålagorna och författarna till årsrapporten konstaterade att: "Det tycks alltså ha funnits ett medborgerligt stöd för beslutet att avskaffa dessa skatter."²⁶

Utvecklingen för företagande och svensk kapitalmarknad sedan avskaffandet av arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatterna har rönt internationellt intresse. Financial Times krönikör Ruchir Sharma skrev om hur Sverige fått allt fler miljardärer på Forbes lista och varnade för att detta kommer att leda till folkligt motstånd.²⁷ Detta är något som starkt motsägs av studier av svenskarna värderingar. I rapporten What Sweden thinks about markets, capitalism and the rich presenteras svenskars värderingar kring marknadsekonomi, företagande och förmögenheter med den i andra länder.²⁸ Rapporten sammanfattar bland annat de svenska resultaten av Dr Rainer Zitelmanns omfattande internationella opinionsundersökningar, genomförda av Allensbach-institutet och Ipsos Mori, som finns i sin helhet i två böcker.²⁹ En första viktig observation är att ordval spelar stor roll: medan en majoritet av svenskarna har en positiv syn på "marknadsekonomi", är betydligt färre positiva till begreppet "kapitalism". Detta speglar en historiskt färgad debatt, där kapitalism ofta laddats med negativa associationer, medan marknadsekonomi framställts som något mer neutralt och tekniskt.

26. Hammar, H. et al. (2005) *Skatter och Skattefusk. I Lyckan kommer, lyckan går: trettio kapitel om politik, medier och samhälle: SOM-undersökningen 2004*, Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.).

27. Sharma, R. (2025) *Sweden: a socialist paradise overflowing with billionaires*.

28. Ydstedt, A., & Zitelmann, R. (2025). What Sweden thinks about markets, capitalism and the rich. *Economic Affairs*, 45(1), 27–44. <https://doi.org/10.1111/ecaf.12684>.

29. Undersökningarna från Allensbach-Ipsos-Mori finns redovisade i Zitelmann, R. (2022) *Förebilder och syndabockar – Synen på rika i Sverige*, Svensk Tidskrift & Zitelmann, R. (2023) *Myter om kapitalism*, Svensk Tidskrift.

Svenskar är överlag positiva till marknadsekonomi. I en jämförelse med 35 länder tillhör Sverige de sju länder som har mest positiv syn på marknadsekonomi. I studien redovisas även en internationell jämförelse av social avund, det så kallade *Social Envy Coefficient*, visar att Sverige är ett av de länder i världen som uppvisar lägst nivåer av avund gentemot rika.³⁰ Detta betyder att kritik mot rikedom och förmögenheter i Sverige i mindre grad än i många andra länder förklaras av avund, och i högre grad av uppfattningar om legitimitet, rättvisa och systemets utformning.

Även när det gäller skatt på ”rika” är resultaten för Sverige intressanta. I de flesta av de 13 undersökta länderna, däribland Frankrike, Storbritannien, Tyskland och USA, anser en majoritet att rika inte bara ska betala höga utan extra höga skatter. Endast i Sverige, Polen och Vietnam anser en majoritet att det räcker med att rika betalar höga skatter. Även bland låginkomsttagare, räknat som 300 000 kronor eller lägre i årsinkomst, är fler svenskar emot (47 procent) än för (37 procent) att rika ska betala extra höga skatter. Det finns alltså en acceptans för omfördelning, men samtidigt är svenskarna mer tveksamma än vad andra nationaliteter är till extra hög beskattning av ”rika”.

Resultaten i *What Sweden thinks about markets, capitalism and the rich* bekräftas i en global studie från amerikanska PEW Research.³¹ I studien, som omfattar 36 länder, ses skillnader mellan rika och fattiga som ett mycket stort problem av 54 procent i median bland dessa länder. Men i Sverige är andelen bara 27 procent – näst lägst efter Polen. PEW Research har även frågat om vad respondenterna anser kan vara orsaker till ekonomisk ojämlikhet. Globalt pekar 60 procent ut rikas inflytande som det största problemet, i Sverige är andelen 25 procent – lägst av alla undersökta länder. I hela 33 av 36 länder anser en majoritet att det ekonomiska systemet behöver stora förändringar eller omfattande reformer – men den uppfattningen har inte majoritetens stöd bland allmänheten i Sverige, Nederländerna och Singapore.

Undersökningar tyder på att det saknas brett folkligt stöd för att återinföra arvsskatt eller förmögenhetsskatt.³² Det förefaller som att avskaffandet av arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatterna och konsekvenserna av detta idag har starkt stöd hos svenskarna och därmed även stark politisk förankring.

30. Rika definieras som person med mer än tio miljoner kronor i tillgångar utöver bostad.

31. Pew Research Center (2025) *Economic Inequality Seen as Major Challenge Around the World*.

32. Svenskt Näringsliv gör regelbundet opinionsmätningar kring synen på skatter. I en undersökning från Demoskop från 2021 var 49 procent mot att återinföra förmögenhetsskatten och 35 procent tyckte att detta var ett bra förslag.

6. SKATTERNA I OMVÄRLDEN

Trenden i omvärlden är att skatterna på arv, gåva och förmögenhet fått minskad betydelse i förhållande till andra skatter och i många länder har de även avskaffats helt eller försetts med omfattande undantag. Sverige var i jämförelse med andra länder relativt sena med att avskaffa förmögenhetsskatten men tidiga med arvsskatten.

Parisbaserade OECD har inte gjort någon studie om förmögenhetsskatt sedan Frankrike avskaffade skatten. I den senaste rapporten från 2018 skriver organisationen att antalet OECD-länder som har förmögenhetsskatt minskat från tolv till fyra från 1990 till 2017 och året därpå, 2018, avskaffade även Frankrike förmögenhetsskatten på allt utom fastigheter. OECD skriver i studien att över tid har skatteintäkterna från förmögenhetsskatt i de länder som har förmögenhetsskatt inte ökat trots att välståndet ökat signifikant.³³

Arvsskatt finns fortfarande i flera länder. Inom OECD är det 24 länder som har arvsskatt men tio länder har avskaffat skatten och två har aldrig haft någon arvsskatt. Sedan år 2000 har Österrike, Tjeckien, Norge, Slovakien och Sverige avskaffat skatten. Israel och Nya Zeeland avskaffade skatten mellan 1980 och 2000 och Australien, Kanada och Mexiko avskaffade skatten före 1980. Estland och Lettland har aldrig haft någon arvsskatt. OECD anger i studie 2021 att anledningen till att länder avskaffat arvsskatten är att den är impopulär, att den går att undvika med skatteplanering samt att intäkterna är begränsade i förhållande till höga administrativa kostnader. Betydelsen av arvsskatten som skatteintäkt är också begränsad, inom OECD svarar arvsskatten i genomsnitt för 0,36 procent av skatteintäkterna.³⁴

I Norge som avskaffade arvsskatten 2014 finns förmögenhetsskatten kvar och är på 1,0 procent på tillgångar över 1,7 miljoner och 1,1 procent på tillgångar över 20 miljoner norska kronor. Inför en höjning av förmögenhetsskatten och striktare exitbeskattning har många norska entreprenörer lämnat landet vilket gett upphov till en omfattande debatt om skatten och dess påverkan på näringslivet.³⁵ Särskilt uppmärksamhet har det blivit när uppstartsbolag som inte genererar några intäkter fått en hög skattepliktig värdering.³⁶ I Storbritannien som har en av världens högsta arvsskatter (40 procent) har det funnits ett undantag för jordbruksmark. Hösten 2023 föreslog den nyvalda

33. OECD (2018) *The Role and Design of Net Wealth Taxes in the OECD*.

34. OECD (2021) *Inheritance Taxation in OECD Countries*.

35. Fasting, M. (2025) *Ufflytting av store verdier etter regjeringsskiftet i 2021*, Civita.

36. *Europe's rich watch Norway's election debate on wealth taxes*, FT 2025-08-20.

Labour-regeringen att detta undantag ska rivas upp. Undantaget har drivit upp värderingarna på jordbruksmark och böndernas organisationer hävdar att det kommer att bli omöjligt att finansiera arvsskatten med jordbrukets avkastning.³⁷

I USA förekommer i debatten att värdestegring på tillgångar betraktas som inkomst, även om denna värdestegring inte realiseras eller kanske aldrig kommer att kunna realiseras. Av och till dyker det upp jämförelser i amerikanska medier av hur liten andel de absolut rikaste amerikanerna betalar i skatt på sin ”inkomst” i jämförelse med exempelvis vad deras sekreterare betalar.³⁸ De franska ekonomerna Saez och Zucman förespråkar i boken *The Triumph of Injustice* ett helt nytt amerikanskt skattesystem där likviditetsproblematiken som kan drabba entreprenörer med start up-bolag skulle kunna hanteras genom att skatterna betalas med aktier.³⁹ Saez och Zucman är också inspiratörer till en global kampanj för att införa en förmögenhetsskatt på superrika. Tankarna på en global förmögenhetsskatt för de rikaste fick viss uppmärksamhet inom bland annat G7 när organisationen leddes av Brasiliens president Lula da Silva.

Forskningen fortsätter att producera studier med förslag på nya skadliga skatter, särskilt om förmögenhetsskatten. Detta kan framstå som paradoxalt när det sker samtidigt som allt fler länder avskaffar skatten. Det är uppenbarligen lättare att hålla liv i förmögenhetsskatten som idé i rapporter än att låta den stå till med skada i verkligheten.

7. SUMMERING OCH SLUTSATSER

Att beskatta förmögenheter och arv har en lång historia. Idag finns möjlighet att beskatta inkomst och konsumtion vilket är mindre skadligt för ekonomin – på kapitalbildning, företagande och entreprenörskap. Trenden är tydlig, med få undantag, att beskattning av arv och förmögenheter minskar i omfattning och betydelse.

När arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatterna avskaffades i Sverige var fokus dels pragmatiskt, att underlätta för familjeföretagens generationsskiftet och att få entreprenörer och kapital att hitta tillbaka till Sverige, dels att skatterna var impopulära. Dessa mål uppnåddes men idag kan vi även se att de positiva effekterna blev långt större för svensk ekonomi.

37. *Thousands of farmers protest in London against tax changes*, FT 2024-11-19.

38. Ekonomerna Haig och Simons föreslog på 1920- och 1930-talen en bredare definition av inkomstbegreppet.

Se t.ex. *”Biden keeps saying billionaires pay 8 percent in taxes. Not really”*, Washington Post 2024-01-23.

39. Saez, E. & Zucman, E. (2019) *The Triumph of Injustice*, W.W. Norton & Co.

Efter reformerna har framgångsrika entreprenörer fortsatt att utveckla företag i Sverige, vilket bidragit till en dynamisk riskkapitalmarknad och fler snabbväxande företag. Ett mått på detta är att antalet dollarmiljardärer bosatta i Sverige på affärstidningen Forbes lista ökat från två år 2003 till 32 år 2025.

Sverige har idag en i jämförelse med andra länder hög andel dollarmiljardärer. Opinionsmätningar och analyser av värderingar visar att det finns ett stöd för denna utveckling. Svenskar är överlag positiva till marknadsekonomi. Sverige är också ett av de länder i världen som uppvisar lägst nivåer av avund gentemot rika. Till skillnad mot de flesta länder anser dessutom en majoritet av svenskarna att rika förvisso ska betala höga skatter – men inte extra höga skatter vilket är en vanlig uppfattning i andra länder.

Givet de begränsade skatteintäkter som skatterna på arv, gåva och förmögenhet gav upphov till och de positiva effekter de bidragit till när det gäller kapitalbildning, företagande och entreprenörskap måste nog reformerna betraktas som framgångsrika. Avskaffandet av ägarskatterna fick större positiva effekter än väntat.

Anders Ydstedt är kommunikationsrådgivare åt Svenskt Näringsliv med fokus på skattefrågor.